

Raadsvoorstel

Opsteller

Tideman, Wietske

Vergadering van

5 maart 2024

Kenmerk

Z/24/067276 / D/24/136502

Portefeuillehouder

Jacques Rozendaal

Portefeuille

Werk & Inkomen

Onderwerp

Formeel verzoek COA inzake asielopvang Woerden

Samenvatting

Er is een tekort aan asielopvangplekken in ons land. Dit zorgt voor een maatschappelijke uitdaging die op dit moment onevenredig over gemeenten is verdeeld. De Spreidingswet geeft elke gemeente een wettelijke taak om bij te dragen aan het realiseren van voldoende plekken. Op initiatief van het COA zijn de mogelijkheden van asielopvang in Woerden verkend. Dit heeft geleid tot een mogelijkheid voor het realiseren van een opvanglocatie in een te renoveren kantoorpand op De Bleek 1.

Het college staat positief tegenover het realiseren van een asielopvanglocatie op de Bleek, maar wil wel dat deze ontwikkeling een maatschappelijke meerwaarde creëert voor Woerden. Dat betekent dat er een kansrijke en levendige omgeving ontstaat waar asielzoekers, statushouders en lokale woningzoekenden samenwonen en samenleven. Het COA heeft bij het college een formeel verzoek ingediend voor het onderzoeken van de haalbaarheid van een opvanglocatie voor 300-400 personen voor de duur van 15 jaar op locatie De Bleek 1. Het college stelt de raad voor om in te stemmen met het verzenden van een positieve reactie aan het COA op hun formeel verzoek.

Gevraagd besluit

1. In te stemmen met de inhoud van bijgevoegde, positieve, reactie van het college op het formele verzoek van het COA, om de haalbaarheid te onderzoeken van een asielopvanglocatie op locatie De Bleek 1, waarin de volgende kaders worden meegegeven:
 - a. De gemeente Woerden wil met de inzet van deze locatie voldoen aan de Spreidingswet;
 - b. Asielopvang aan De Bleek 1
 - i. is voor de duur van max. 15 jaar na opening van de locatie;
 - ii. geeft invulling aan de opgave die de gemeente Woerden heeft in het kader van de Spreidingswet;
 - iii. voldoet aan de uitgangspunten zoals vastgelegd in de 'Utrechtse aanpak';
 - iv. voldoet aan de uitgangspunten zoals eerder vastgelegd in de intentieovereenkomst;
 - c. In de periode van verbouwing van De Bleek 1 tot opvanglocatie, is tijdelijke asielopvang mogelijk op een andere locatie, om daarmee aan de verplichtingen uit de Spreidingswet te voldoen;
 - d. Onderdeel van de planvorming van De Bleek 1 is de huisvesting van de ca. 150 momenteel in de Bleek wonende ontheemden uit Oekraïne. Dit vindt plaats op de huidige locatie of op een andere locatie in Woerden, waarbij eventuele kosten voor rekening van het COA komen;
 - e. Onderdeel van de planvorming is tijdelijke woningbouw in de vorm van ten minste 48 flexwoningen, uiteindelijk bedoeld voor lokale woningzoekenden.

Inleiding

Sinds het voorjaar van 2023 voeren gemeente en COA verkennende gesprekken over mogelijke asielopvang in Woerden. Dit is gedaan vooruitlopend op de komst van de Spreidingswet, de wil van het college om bij te dragen aan een oplossing voor de situatie in Ter Apel en indachtig de uitgangspunten van de 'Utrechtse Aanpak'. Gemeenten in de provincie Utrecht hebben zich gecommitteerd aan de hoofdlijnen van deze aanpak. Deze staat voor een solidaire en gezamenlijke aanpak van asielopvang, waarbij uitgegaan wordt van een passende schaal per gemeente, gemengde woonvormen, zo veel mogelijk ingebed in de maatschappij, een stabiel leef- en leerklimaat voor kinderen, intergemeentelijke samenwerking en het uitgangspunt dat asielzoekers die in onze regio worden opgevangen, hier ook kunnen blijven als zij een verblijfsstatus krijgen.

Bij de verkenning is gekeken naar de mogelijkheden in en rondom het voormalige kantoorpand van Campina aan De Bleek 1. Deze is geschikt door locatie, ligging, grootte en toekomstige bestemming van het gebied als woongebied. COA, gemeente en Cazas Wonen hebben gesprekken gevoerd over de mogelijkheden om op deze locatie een concept te ontwikkelen waar asielzoekers en lokale woningzoekenden naast elkaar en met elkaar wonen en leven. Deze gesprekken geven het inzicht dat deze locatie kansrijk is. Het COA is in contact met de eigenaar van het pand over de aankoop. In de komende fase toetsen COA, gemeenten en Cazas Wonen de haalbaarheid van de plannen met betrekking tot financiën, ruimtelijke en sociale aspecten. De gemeente start in deze fase de gesprekken met de samenleving op, om ideeën, wensen en zorgen te bespreken. Als het college vervolgens de onderzochte plannen haalbaar vindt, dan wordt een bestuursovereenkomst tussen COA en gemeente gesloten en gaat het COA over tot ontwerp en realisatie.

Formeel gezien is het college op basis van de Gemeentewet bevoegd om te besluiten om medewerking te verlenen aan het COA voor het realiseren van een asielopvanglocatie. In de motie vreemd - Raad aan zet! van 25 november 2021 (D/21/044118) heeft uw raad het college verzocht om geen onomkeerbare besluiten te nemen en/of afspraken met andere Utrechtse gemeenten, de Provincie Utrecht en/of het Rijk te maken over de opvang van asielzoekers en/of een (verdere) verhoging of wijze van invulling van de taakstelling statushouders in Woerden, alvorens het college daarover een besluit aan de raad heeft gevraagd. Indachtig deze motie vragen wij u nu op voorhand in te stemmen met de inhoud van de reactie aan het COA en de daarin opgenomen kaders voor asielopvang. Als de realisatie haalbaar blijkt wordt een bestuursovereenkomst met werkafspraken gesloten met het COA. Deze deelt het college met de raad, waarbij de raad wensen en bedenkingen daarop kenbaar kan maken.

Participatieproces

In de verkennende fase is nog geen gesprek met de samenleving of mogelijk betrokken maatschappelijke partners gevoerd. Dit had te maken met de onzekerheid van de plannen en de nog te maken afspraken met de eigenaar van het pand.

In de komende fase worden omwonenden, belanghebbenden en geïnteresseerden geïnformeerd over de plannen die verder uitgewerkt worden en worden gesprekken opgestart. Het doel van deze gesprekken is om in de verdere uitwerking rekening te kunnen houden met de wensen, ideeën en zorgen van omwonenden en omliggende bedrijven/instellingen en deze, waar mogelijk, in samenspraak met hen uit te werken.

Wat willen we bereiken

Met het COA duidelijkheid krijgen over de haalbaarheid van een opvanglocatie aan De Bleek 1.

Wat gaan we daarvoor doen

Met betrokkenen en belanghebbenden de haalbaarheid onderzoeken van een opvanglocatie aan Bleek 1.

Argumenten

1 a. De gemeente Woerden wil bijdragen aan het oplossen van de asielproblematiek en met de inzet van deze locatie voldoen aan de Spreidingswet;

De gemeente heeft een nieuwe wettelijke taak in het opvangen van asielzoekers. Het college wil deze taak zo goed mogelijk uitvoeren voor de asielzoekers die naar Woerden komen en voor de inwoners van Woerden. Met het realiseren van een asielopvanglocatie aan Bleek 1 voldoen we aan de lokale opgave vanuit de Spreidingswet.

Per 1 februari 2024 is de 'Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvang-voorzieningen' ingegaan, ook wel bekend als de Spreidingswet. Het doel van de wet is om tot voldoende opvangplekken te komen, die evenwichtig zijn verdeeld

over provincies en gemeenten. Daarmee worden de gemeenten die nu een onevenredig aantal asielzoekers opvangen, zoals de gemeente Ter Apel, ontlast. De totale landelijke opgave aan plekken voor de komende twee jaar is gesteld op 96.000. Op basis van inwoneraantal en sociaaleconomische score per gemeente heeft het Rijk een verdeling gemaakt van deze opgave over alle gemeenten. De indicatieve opgave voor Woerden is 337, waarvan 29 plekken geschikt moeten zijn voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv'ers).

Van gemeenten wordt gevraagd te inventariseren hoeveel plekken zij kunnen realiseren en in provinciaal verband met elkaar te bespreken hoe gemeenten gezamenlijk hun opgave in kunnen vullen. Dat betekent dat gemeenten binnen provinciale grenzen met elkaar afspraken kunnen maken over verdeling, uitruil van doelgroepen, etc. Dit proces loopt tot 1 november 2024 en wordt nu opgestart, onder leiding van de provinciale regietafel van de provincie Utrecht.

1bi Tijdelijkheid van maximaal 15 jaar biedt mogelijkheden voor woningbouw op deze locatie in de toekomst

De beoogde opvanglocatie ligt in Bedrijventerrein Middelland-Noord. In de komende jaren zal dit terrein zich ontwikkelen tot een gemengd woongebied: Nieuw-Middelland. Dit gebeurt organisch, op basis van initiatieven van eigenaren. Met de realisatie van asielopvang ontstaat de mogelijkheid om in tijdelijke vorm een woonfunctie te realiseren. Als daarbij in ruimtelijk, programmatisch en sociaal opzicht de verbinding wordt gelegd met de bredere gebiedsontwikkeling, kan dit een bijdrage leveren aan de transformatie van Nieuw-Middelland. Op termijn is in dit gebied definitieve woningbouw voorzien en daarom is een tijdelijkheid aan het gebruik voor asielopvang gegeven. Na 15 jaar is deze locatie een ontwikkellocatie voor woningbouw.

1b ii. Opvang van asielzoekers is een wettelijke taak

Zie 1a

1Biii. Woerden heeft ingestemd met de 'Utrechtse aanpak'

Vooruitlopend op de komst van de Spreidingswet hebben de gemeenten in de provincie Utrecht afspraken met elkaar gemaakt over hoe zij in gezamenlijkheid om willen gaan met de asielopgave volgens de 'Utrechtse Aanpak'. Dit is vastgelegd in het Plan Utrecht, waarover de raad op 6 juni 2023 is geïnformeerd middels een raadsinformatiebrief (Z/23/059697 D/23/107079). Inhoudelijk rust de aanpak op zes pijlers:

- Maat en schaal passend bij de lokale draagkracht
- Gemengde woonvormen
- Inbedden van maatschappelijke functies
- Regionale doorstroming ('kom je in Utrecht, dan blijf je in Utrecht')
- Intergemeentelijke samenwerking
- Een stabiel leef- en leerklimaat voor kinderen

1B iv. Uitgangspunten asielopvang niet veranderd sinds tekenen intentieovereenkomst

In juli 2023 is de raad vertrouwelijk op de hoogte gesteld van de eerste gesprekken met het COA rondom asielopvang en de intentieovereenkomst die met het COA is gesloten. Dit is destijds onder geheimhouding gedaan in verband met economische en financiële belangen van de gemeente.

In de getekende intentieovereenkomst staan de uitgangspunten van de verschillende partijen. In deze overeenkomst is opgenomen dat het college een leefbare, prettige en veilige opvanglocatie wil realiseren, waarbij de volgende principes worden gehanteerd:

- We creëren zo veel mogelijk een normale woon- en leefsituatie;
- We sluiten zoveel mogelijk aan op regulier beleid;
- Eigen verantwoordelijkheid waar dat kan, hulp waar nodig.

Bovenstaande uitgangspunten worden uitgewerkt in een sociale programma dat onderdeel wordt van de afspraken die de gemeente maakt met COA en maatschappelijke partners. Het plan schetst de contouren van de benodigde sociaal maatschappelijke voorzieningen die er nodig zijn om asielopvang aan De Bleek 1 tot een duurzaam succes te maken voor bewoners en alle andere betrokkenen binnen en buiten de opvanglocatie. Het gaat dan over nodige (extra) inzet van onderwijs, zorg en ondersteuning, maar ook over hoe asielzoekers zo snel mogelijk onderdeel worden van de Woerdense samenleving door bijvoorbeeld de taal te leren, aan het werk te gaan en mee te doen in Woerden.

1c De verbouwing van het pand duurt tot 2027

Volgens de Spreidingswet hebben gemeenten tot 1 juli 2025 de tijd om opvangplekken te realiseren en zo aan hun wettelijke taak te voldoen. Het tekort aan opvangplekken is immers onveranderd groot. De verbouwing van het kantoorpand tot opvanglocatie is echter nog niet gereed op 1 juli 2025. Om aan de wet te voldoen, moet naar een andere oplossing worden gekeken. Het college is bereid om een bijdrage te leveren aan het realiseren van de opgave van asielopvangplekken, ook in de tijd tot aan het gereedkomen van de locatie aan de Bleek. In welke vorm en op welke locatie, dat is nog te onderzoeken in de komende fase.

1 d De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting van de thans in de Bleek opgevangen ontheemden uit Oekraïne
In het pand aan de Bleek 1 zijn sinds augustus 2022 ontheemden uit Oekraïne gehuisvest. In de ontwikkeling van een asielopvanglocatie draagt het COA zorg voor de huisvesting van deze groep vluchtelingen. Daarvoor bekijkt het COA de mogelijkheden in het pand zelf, maar ook mogelijke huisvesting op een andere locatie.

1 e De druk op de woningmarkt is groot

De Woerdense woningmarkt staat onder druk. Het is voor Woerdenaren die zijn aangewezen op de sociale huurmarkt lastig om een woning te vinden. Vanuit de wens om op de Bleek een gemengd woonmilieu te creëren waar groepen met elkaar samenleven realiseert het COA naast asielopvang ook tijdelijke woningen voor een gemengde doelgroep. Op de locatie is ruimte voor het plaatsen van circa 48 flexwoningen die uiteindelijk bestemd zijn voor woningzoekenden in Woerden, waaronder starters en statushouders.

Kanttekeningen, risico's en alternatieven

1 a. In overleg met gemeenten in de provincie is ook op andere wijze invulling te geven aan de Spreidingswet

Voor het invullen van de opgave voor asielopvang die gemeenten vanuit de Spreidingswet krijgen, gaan gemeenten binnen de provincie met elkaar in gesprek. Er is de mogelijkheid om onderling afspraken te maken over invulling van de taken. Zo kunnen gemeenten taken uitruilen, waarbij bijvoorbeeld de ene gemeente meer asielzoekers opvangt en de andere gemeente meer statushouders huisvest of een voorziening voor bijzondere doelgroepen (zoals minderjarigen) realiseert. Dit neemt niet weg dat elke gemeente wettelijk verplicht is om de mogelijkheden voor asielopvang te verkennen en een indicatieve opgave heeft om te behalen. Dat betekent dat als asielopvang aan De Bleek 1 niet haalbaar blijkt, opnieuw verkend moet worden op welke wijze we aan onze opgave kunnen voldoen.

1c Als er geen tijdelijke opvang van asielzoekers mogelijk blijkt, dan voldoet de gemeente niet aan haar wettelijke taak

Het college legt op dit moment prioriteit bij het realiseren van duurzame asielopvangplekken, zoals beoogd aan De Bleek. Daarnaast kijkt het college naar mogelijkheden om tijdelijk een bijdrage te leveren aan het asielvraagstuk, maar in welke vorm dit mogelijk is, dat is nog niet duidelijk. Als er geen kans is om tijdelijk opvang te realiseren, dan bespreekt het college dit in provinciaal verband. Mogelijke sancties bij het niet uitvoeren van de wettelijke taak zijn nog niet bekendgemaakt.

1 d Het toekomstperspectief van opgevangen ontheemden uit Oekraïne is onduidelijk

Vluchtelingen uit Oekraïne hebben sinds 4 maart 2022 tijdelijk recht op opvang, medische zorg, werk en onderwijs. Dat is geregeld in de Richtlijn Tijdelijke Bescherming. Deze regeling is van kracht tot 4 maart 2025. Het is nog niet duidelijk wat toekomstige status is van de in Nederland verblijvende ontheemden uit Oekraïne na 4 maart 2025. Ook is daarmee niet duidelijk welke opvangopgave en -taak gemeenten hebben na die datum. De huidige opvanglocaties voor Oekraïners zijn tot ten minste 4 maart 2025 beschikbaar voor opvang. Het college betreft in de komende haalbaarheidsfase ook de ontwikkelingen op Europees en landelijk niveau rondom de wettelijke regelingen waarmee vluchtelingen uit Oekraïne recht hebben op opvang.

Financiële gevolgen van het voorgestelde besluit

Vanuit het 'Faciliteitenbesluit Opvangcentra' ontvangt de gemeente een vergoeding voor structurele kosten vanaf het moment dat de opvanglocatie operationeel is. Dit gaat via de algemene uitkering in het gemeentefonds. Asielopvang kost de gemeente geen geld.

Communicatie

Opvang van asielzoekers maakt in de samenleving veel emotie los en kan reuring geven. Landelijk zien we veel protesten en negatief sentiment wanneer de omgeving zich overvallen of niet betrokken voelt tijdens het proces. Ook zijn er voorbeelden van mooie initiatieven om vluchtelingen welkom te heten en is er veel inzet van vrijwilligers in asielopvanglocaties. De gemeente heeft een nieuwe wettelijke taak in het opvangen van vluchtelingen. Deze willen we zo goed mogelijk uitvoeren voor Woerden én voor de asielzoekers. Het college vindt het belangrijk om helder, open en tijdig te communiceren over de plannen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Hiervoor is een uitgebreid communicatieplan opgesteld.

De noodzaak rond opvang van vluchtelingen, het landelijke grote tekort aan opvangplekken en de Spreidingswet biedt weinig ruimte voor participatie door de samenleving: over de vraag of er asielopvang komt en waar, is geen inspraak mogelijk. We kijken daarom naar waar wel de ruimte voor participatie ligt. Wat is er nodig om een opvanglocatie goed in te passen in de omgeving, welke bijdrage kunnen en willen inwoners, maatschappelijke partners en het bedrijfsleven leveren? En ook: welke meerwaarde heeft de komst van asielopvang mogelijk voor hen?

Op de website www.denkmee.woerden.nl maken we het totale proces inzichtelijk voor alle betrokkenen.

Vervolgproces

Het COA gaat in samenspraak met gemeente en Cazas Wonen de haalbaarheid van verbouwing van het voormalige kantoorpand aan De Bleek 1 verder onderzoeken. Blijkt het plan haalbaar dan is de volgende stap dat een bestuursovereenkomst wordt gesloten tussen gemeente en COA. Daarin worden afspraken neergelegd over de capaciteit van de opvanglocatie en de beoogde duur van gebruik van de locatie. Ook worden er werkafspraken gemaakt, specifieke afspraken die gemeente en COA willen vastleggen over samenwerking en verantwoordelijkheden. Deze overeenkomst wordt, voordat het college over het aangaan ervan besluit, voor wensen en bedenkingen aan uw raad voorgelegd. Planning hiervan is rondom de zomer van 2024.

Bevoegdheid raad

Artikel 147, tweede lid, juncto artikel 108, eerste lid, van de Gemeentewet.

Bijlagen

1. Raadsbesluit Haalbaarheidsonderzoek Asielopvang in Woerden (Z/24/067276 / D/24/136841)
2. Brief Formeel verzoek van COA aan college (Z/24/067276 / D/24/137190)
3. Inspiratiedocument Buurtpark de Bleek: Verbinden, samenleven, meedoen! (Z/24/067276 / D/24/137192)
4. Concept reactie van college aan COA (Z/24/067276 / D/24/136630)